

חינוך מהפרשה

מהי מטרת המסעות?

המסעות הינם מצב ביניים שאינו תחום במסגרת, המסע מהווה שינוי מהמסלול השגרתי של חי היום יום, שינוי מהמצב הרגיל בו יושב האדם ספון באהלו בשלווה ובנחת תחת גפנו ותחת תאנתו...

מצב זה מוגדר אצל בעלי המוסר כְּעַת מִבְּחֵן, סוג של מְבָדֵק על הפנמה ויישום של כל מה שלמד האדם בימי השגרה המיושבים והשלווים.

מסיבה זו האריכה התורה בכל עניין המסעות, ועוד כפלה פעמיים כל מקום ומקום, כדי ללמדנו שזו היתה שעת המבחן של כלל ישראל לראות אם דבוקים הם בבוראם ובאמונתם, ואם מיישמים הם את כל מה שקיבלו בסיני ומה שלמד משה רבינו. בימי המסעות והתחנות הוכיחו בני ישראל כי כל נסיעתם וכל חנייתם היא על פי ה' היא ללא כחל וסרק.

ביסוד זה האריך המשגיח הגר"ש וולבה זצ"ל ואמר כי אמנם זו מעלה גדולה לכל יהודי להיות בן תורה אמיתי במשך שהותו בבית המדרש, בימי השגרה הנורמטיבית, אך גדלות ומעלה רבה יותר היא להמשיך לשאת תווית זו בימים שנמצאים בהם מחוץ לשגרה, מחוץ למסגרת הרגילה – בימי המסעות.

ימי מסעות קרי: בין הסדרים, זמן אכילה, בין הזמנים,

וכל שאר כיוצא באלו. בימים אלו בדרך כלל ניצבים קשיים שונים וניסיונות רבים בכל מיני תחומים, גירויים פיתויים וכו', על כן, האדם אשר מצליח לדבוק גם אז במטרת קיומו והתנהגותו, והתנהלותו בימים אלו - על פי התורה הקדושה באותו כובד ראש ורצינות כמו בהיותו מוקף במסגרת השגרתי של כותלי בית המדרש, הרי אות ועדות היא כי תלמודו בידו, ונעשה הוא קניין נפש חדור בעצמותיו ובכל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו.

"השפעת הסביבה" - עד היכף?

אחר שבמאמר הקודם עסקנו בסוגית "בין הזמנים" בכמה היבטים באספקלריא של רבותינו ז"ל, נפתח כעת צוהר אל תחום מהותי וחשוב לאין ערוך, הקשור גם לימי בין הזמנים, והוא - "השפעת הסביבה".

מסעות בני ישראל - מציאות של חוץ לשגרה כמבחן על ימי השגרה

בפרשתנו, פרשת 'מסעי', אנו עדים לאריכות ופירוט מדויק בתיאור מסעות בני ישראל וחנייתם, כאשר לאורך 38 פסוקים חוזרת התורה ומציינת את מקומות נסיעותיהם וחניותיהם של כלל ישראל. והדבר מצריך הבנה, מהי המטרה שהאריכה התורה בכל זה? מה החשיבות שבידיעת כל מקום, אתר חנייה או נקודת יציאה למסע? הלא לכאורה זה הוא פרט טכני בלבד, ולשם מה יש להרחיב העניין?

זאת ועוד, אם נתבונן בתוך הכתובים תגדל תמיהתנו בזמן שניווכח לראות כי התורה הזכירה כל מקום פעמיים, האחד עבור החניה והשני עבור הנסיעה כגון: "ויסעו מרעמסס ויחנו בסוכות", ומיד לאחר מכן - "ויסעו מסוכות" וכו', וגם כאן עלינו לשאול, מדוע? לפי דלות הבנתו היה נראה כי אפשר לקצר ולומר: ויסעו ממקום פלוני למקום אחר, ומשם נסעו וכו' בלי להדגיש ולכפול כל נסיעה וכל חניה?

בספרים הקדושים מובא כי עניינים גבוהים טמונים בכל סדר המסעות, רמזים וסודות עליליים חבויים באופן מסעי בני ישראל וחנייתם. בעלי המוסר גם כן לא התעלמו מפרשה זו ואילפו אותנו בינה בלימודים העצומים הנלמדים מסדר המסעות.

לא לחינם האריכה התורה ופירטה וחזרה על כל סדר מסעותיהם וחנייתם, אלא כדי ללמדנו על המטרה הגלומה בנסיעות ובחניות, בתזוזות ובתמורות.

או במקום בו אני נמצא איזה גורם מכריע ומשפיע לעתידי הרוחני.

מחשבה זו בטעות יסודה ואינה נכונה בעליל!

וכפי שתחזינה עינינו בשורות הבאות.

לסביבת האדם, לחברים ולשכנים, ישנה השפעה רבה, אם הם טובים - לטובה, ואם רעים חלילה - לרעה. וכל כך חשובה השפעת החברים, עד שלדעת אחד מגדולי התנאים, רבי יהושע, הדרך הישרה שצריך האדם לידבק היא, שיחפש לעצמו חבר טוב. לעומת זאת, הדרך הרעה שצריך להתרחק ממנה, הוא להתרחק מחבר רע (אבות ב, ט). וכן אמר ניתאי הארבלי: "הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשעי" (אבות א, ו).

מי לנו גדול מאברהם אבינו ע"ה, שביקש להיפרד מקרובו, לוט, מפני שהיו רועיו פרוצים בגזל. וזאת למרות שהיה קרוב משפחתו, ואף בעת שלוט נפל בשבי, מסר אברהם אבינו את נפשו ונלחם בארבעת המלכים והצילו, למרות זאת ואף על פי כן, כשראה שהוא מתנהג ברשעות, לא רצה לגור בשכנותו. בתחילה ניסו רועי אברהם להוכיח את רועי לוט על שהם מרעים את בהמתם בשדות אחרים, ומשלא קיבלו את תוכחתם, וכפי הנראה גם לוט גיבה אותם והצדיק את מעשיהם, ביקש אברהם מלוט: "הֲפָרַד נא מעלי".

השפעת השכן הרע לעיתים מודעת ולעיתים אינה מודעת. צא וראה עד כמה רעה השפעתו של שכן רע, שאפילו אברהם אבינו, כל זמן שלוט היה עמו, היה הדיבור האלוקי פורש ממנו. שנאמר: "וה' אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו שא נא עיניך וראה מן המקום אשר אתה שם צפונה ונגבה וקדמה וימה" (בראשית יג, יד).

על כן על כל אחד מוטלת החובה להתחבר לחברים טובים. ועוד יותר מזה עליו להקדיש תשומת לב מרובה לבחירת מקום מגוריו, שככל שאווירתו תהיה מוסרית ותורנית יותר, כך גדלים הסיכויים שהוא ובני משפחתו יתעלו בדרך הישר.

על סמך כל זה ועוד, בעת שעסק הרמב"ם בהשפעתה של הסביבה, יצא מגדרו כדי להזהירנו ממנה, והורה בהלכותיו (דעות ו, א): "דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר רָעו וחבריו נוהג כמנהג אנשי מדינתו, לפיכך

והיה חוזר המשגיח זצוק"ל ואומר כי בן תורה נמצא תמיד, בכל מצב, בבית המדרש, כי גם ביציאתו מכותלי בית מדרשו הפיזיים – בחדר האוכל או בכל מקום אחר מחוץ לכותלי הישיבה – נמצא הוא בבית מדרש לדרך ארץ ומידות טובות.

כי ימי המסעות - ימי בין הזמנים - דווקא הם בוחנים, מודדים ומעידים, על מהותו הפנימית של האדם ודרגותיו בתורה, ביראת שמים ובמידות טובות.

כיון שב"בין הזמנים" עסקינן, מן הראוי לפתוח בנושא מהותי (בו עסקנו במאמרים אחרים) ומעשי **מאוד** בפרט בימים אלו.

חובה ללמוד הלכות כיבוד אב ואם

בסוף זמן החורף בישיבת פונוביז', פנה רבי שמואל צבי קובלסקי זצ"ל להיפרד מן החזון איש זצ"ל, לפני נסיעתו לבית הוריו.

כשהגיע, אמר לו החזון איש: בחור שמתכוון לנסוע ל"בין הזמנים", חייב ללמוד הלכות כיבוד אב ואם בשולחן ערוך יורה דעה, אין זה שונה מציווי חז"ל (פסחים ו, א) ששלושים יום לפני החג (פסח) שואלים ודורשים בהלכות החג...

לימים, היה מורה לשומעי לקחו, שאם לא למדו הלכות כיבוד אב ואם שלושים יום לפני בין הזמנים, מוטלת עליהם חובה כפולה ומכופלת לשננם בבין הזמנים גופו, מדין תקנת משה רבינו ע"ה ללמוד הלכות חג בחג...

השפעת הסביבה - מודעות

נקודה מהותית מאוד חייבת להיות מופנמת וספוגה היטב בתודעתנו קודם יציאתנו אל ביתנו מהיכל הישיבה לקראת המפגש עם רחובה של עיר והיא - **השפעת הסביבה!!!**

ייתכן וישנו בחור שאומר לעצמו 'אני לא מושפע כלל מהאחרים, שהרי אני עצמאי, עושה מה שאני רוצה לעשות, והולך להיכן שאני רוצה ללכת ואפילו חושב מה שאני רוצה ומחליט לחשוב, בעצם אינני מושפע משום אדם!!!'

הוא אף מוסיף ומהרהר לעצמו 'הרי גם כשאומרים לי מה לעשות או לא לעשות, אני בוחר אם לקבל את הדברים או לא, לעשות או לא לעשות, ועל כן איני רואה באנשים סביבי

שהותן במקום הן היו עוברות בין התינוקות שהונחו בשורה הראשונה, מתייחסות אליהם, מחייכות להם ומלטפות אותם. לשורות הבאות כבר לא העזו להתקרב מהפחד שיראו אותן.

למדנו עד כמה חשוב ומוכרח המגע והקשר התומך לכל אחד, כבר מקטנות.

הגנן המפוקח והאמיתי

על דרך הכלל, ודאי שכל אדם זקוק לעידוד ולפירגון של הסביבה, אמנם יש שמראים זאת יותר ויש שמראים זאת פחות, יש כאלו שמטבעם מתביישים "לבקש" מחמאות, אך הם יעשו דברים ופעולות שבעקיפין יובילו למצב בו ישמעו עד כמה הם מוערכים. ויעיד על כך המעשה הבא:

היה זה הגנן האמיתי אשר עבד מבוקר ועד ערב בארבעה בניינים הצריכים אחזקה שוטפת וכן בגנות הבתים של אותם בניינים.

בכל יום, היה מנהגו לפגוש פעמיים את בעל המכולת השכונתית, פעם אחת בבוקר, אז היה קונה את מצרכי ארוחת הבוקר שלו, ובשנית בצהריים בה היה קונה דבר מה להשקיט את רעבונו עד שיגיע לביתו בערב.

היה זה בעידן האסימונים, דבר שכמעט נשכח היום, אפילו את ה"טלכרט" הצעירים שבינינו כמעט ולא מכירים. מדי מספר שבועות היה הגנן קונה כמה אסימונים במכולת, יוצא אל ביתן הטלפון הציבורי הסמוך והיה מתקשר, כשבעת השיחה עם הצד השני היה מרים את קולו באופן שבעל המכולת יוכל לשמוע את הדו-שיח.

"אני באמת גנן מוצלח, כדאי לכם לנסות אותי", היה "צועק" אל תוך השפופרת...

לאחר שתיקה קלה, ראוהו שוב ושוב מפציר באיש שיחו שרצונו לעבוד אצלו בגנות וביכולתו גם להעביר מספרי טלפון לצורך המלצות מלקוחות מרוצים.

המשפט הבא היה חותם את השיחה: "תן לי צ'אנס אחד, לא תצטער", אמר, "אני אוכיח לך ואתה תראה שאני יותר טוב מהאחרים, וגם מההוא שעובד אצלך כגנן בקביעות..."

לאחר מכן, השיחה הסתיימה. וכך חזרה השיחה על עצמה כמה פעמים בחודשים האחרונים. בכל פעם בסגנונות שונים כאשר המסר העולה ממנה שווה. רחמיו של בעל

צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמד ממעשיהם, ויתרחק מן הרשעים ההולכים בחושך כדי שלא ילמד ממעשיהם, הוא ששלמה אומר (משלי יג, כ): "הוֹלֵךְ אֶת חַכְמִים יִחְכֵם, וְרוֹעֵה כְּסִילִים יִרְוַע" וכן אם היה במדינה שמנהגותיה רעים ואין אנשיה הולכים בדרך ישרה - ילך למקום שאנשיה צדיקים ונוהגים בדרך טובים..."

ובאגרת השמד הוסיף וכתב: "ולא עוד, אלא אפילו שתי עיירות מישראל, אחת מהן יותר טובה במעשיה ובמנהגיה, ויותר מודקדקת ונכנעת למצוות מן האחרת - יחויב ירא ה' לצאת מאותה מדינה שמעשיה אינם כל כך טובים לאותה העיר הטובה".

אין בדברים אלו הוראה שצריך לגור דווקא בישוב מבודד, אלא גם כשאדם חי בשכונה טובה, למרות שמסביב לה מתגוררים אנשים הרחוקים מתורה ומוסר, הוא עצמו מושפע בדרך כלל מתושבי שכונתו, שהם שכניו וחבריו.

עכבר ללא סביבה תומכת - מת!

השפעת הסביבה עשויה להיות גורם קריטי בעיצוב האישיות ואף להמשך החיים, והדברים נכונים לשני הכיוונים, לטוב ולמוטב.

בניסויים שנערכו על בעלי חיים נמצא כי עכבר שגדל מספר ימים ללא סביבה תומכת, תוך זמן קצר מצא את מותו. לא רק בני אדם, אלא אף שרץ גרוע כעכבר, צריך וחייב סביבה תומכת, ומבלעדיה אין לו חיים. עובדה זו רק מוכיחה לנו ביתר שאת עד כמה קיים צורך גדול מאוד לכל בריה ובריה לסביבה תומכת, ועד כמה מקומה של הסביבה רב בהשפעתה עליו.

תינוקות הניסויים של מנגלה ימ"ש (מסמך מצמרר)

באחד המחקרים שנעשו לאחר השואה האיומה התגלה שבחדר אחד שבו היו תינוקות רבים הממתניים לניסויים, מהתינוקות שהוכנסו בתוך עומק החדר היו מתים רבים אע"פ שקיבלו את מזונם, ואילו בשורה הראשונה, נשארו כל התינוקות בחיים למשך זמן רב ושרדו כנגד כל הסיכויים.

כשחקרו את סיבת הדבר התברר שתינוקות אלו זכו למגע, חיוך וליטוף, ע"י שתי נשים יהודיות שעבדו שם, ובמהלך

קח בחשבון בחור יקר, שגם אתה זקוק, וזקוק מאוד, לחברה אוהדת וסביבה תומכת...

ועל כן, אל תשקר את עצמך לומר שאינך צריך אף אחד, כי בעצם אתה **כן צריך**.

ואם אתה צריך, תהיה עירני מאוד לבדוק מי הם הסובבים אותך וממי אתה מקבל מחמאה ופירגון, ובכך תוכל לדעת אם אתה מושפע מהם, לחיוב או לשלילה ח"ו.

"החבר הזה נותן לי הערכה", זעק הבחור

באחת ההזדמנויות שוחחתי עם בחור אחד על מצבו, והתרעתי בפניו על כך שהוא מתחבר עם חבר שמצבו הרוחני אינו מהטובים, בלשון המעטה.

כתגובה, התפרץ הבחור בבכי ואמר לי בקול חנוק: "הבחור הזה מתייחס אליי, מכבד אותי ונותן לי הערכה, גם את זה רוצים לקחת ממני?"...

כמובן שמדובר בסיפור מורכב ואין כאן המקום לפרט, אך על כל פנים הלימוד ממנו הוא לדעת לא להיכנס בשום אופן למצב כזה שבו המקום שממנו תקבל הערכה, כבוד ופירגון (שאכן כל כך חיוניים לך) יהיה שלילי.

השפעת האדם על עצמו בפעולותיו

"ועצם לא תשברו בו"

אחת המצוות שנצטוונו בפרשת 'בא', עוסקת בהקרבת קרבן פסח.

במצוה זו ניתן להבחין כי מעבר להוראות העוסקות בסדר ההקרבה, מצווה התורה גם על צורת האכילה: "וככה תאכלו אותו, מתניכם חגורים, נעליכם ברגליכם ומקלכם בידכם, ואכלתם אותו בחיפזון פסח הוא לה'... בבית אחד יאכל, לא תוציא מן הבית מן הבשר חוצה, ועצם לא תשברו בו".

הסיבה שיש לאכול את קרבן פסח בדרך זו, ברורה היא. בני ישראל ניצבים בפני גאולתם וכדי שלא להשתהות במצרים, אף לא רגע אחד שלא לצורך, מורה להם משה לאכול את הקרבן במהירות. הסיבה מדוע יש לנהוג כך באכילת הקרבן גם לדורות הבאים, מובנת אף היא. כדי להזכיר לבני ישראל את גודל הנס שנעשה לאבותיהם. אך מדוע ציוותה התורה את בני ישראל "ועצם לא תשברו בו"? מה העניין

המכולת היו נכמרים על הגנן עד שיום אחד החליט לפתוח בשיחה עמו, ושאל אותו אם הוא מוכן לעבוד אצל קליינט שלו שמחפש גנן.

לתדהמתו, הלה ענה:

"צר לי ידידי היקר, אך אין לי זמן, אני פשוט עמוס"...

בעל המכולת חשב שזו תשובה מתחמקת... והחל להפציר בו... עד שהציע לו לעבוד אצלו בחצר האחורית של המכולת.

אלא שהגנן היה נחוש מאוד והודיע שסדר יומו צפוף וגדוש, ידיו מלאות בעבודה ו"אין לו זמן לנשום".

בעל המכולת אזר אומץ ושאל אותו: רגע, אם כדברך, תסביר לי בבקשה למה בטלפון אני שומע ממך שאתה מחפש ומבקש עבודה?!

הגנן שתק לרגע... ואז השיב:

"לך אני יכול לספר, אתה ידיד טוב. תראה, שנים שאני עובד אצל לקוחות קבועים ובכל חודש מקבל משכורתני בזמן, ברוך ה' אני לא מתלונן. אך ישנה בעיה אחת, בכל פעם אני שואל את עצמי, האם אכן עבודתי טובה והאם הלקוחות שלי מרוצים, לצערי אני לא שומע מהם פרגון על העבודה... ולבקש זאת במפורש אני מאוד מתבייש.

אז מה אני עושה?

אני מתקשר אל כל אחד מהם, משנה מעט את קולי ומציע עצמי כגנן תחת שם בדוי... ואז אני שומע שהם לא מעוניינים כיון שכבר יש להם גנן, וכשאני ממשיך להפציר אז מגיעה לי קצת נחת בזמן שהם מחמיאים לגנן שלהם, שזה בעצם אני... שהוא מיוחד מאוד, ויש לו ידיים טובות, ועושה את עבודתו נאמנה במסירות וביעילות, עד שבסיום השיחה, כאשר אני לוחץ עוד קצת לבוא רק לתקופה ניסיונית, אני שומע את המשפט - "הגנן שלנו, אין כמותו"!!!

זה נותן לי כוחות ואנרגיה, אני מתמלא בשמחה ואז ממשיך הלאה"...

דרך מקורית לשמוע מילים טובות...

אכן, כולם זקוקים לכולם.

ללא ספק, יש הבדל גדול בין אדם לכלב, אך בא "החינוך" ללמד ולהורות, אם ינהג האדם במנהג הכלבים, הרי שהכניס בתודעתו שהוא יכול לנהוג באותם פעולות בהם נוהג הכלב, ואז יהיה ליבו נמשך אחר הדבר ויקוים בו ע"י הנהגתו זו "ומותר האדם מן הבהמה - אין", כי למרות שאינו כלב, אך הוא אדם הנוהג כמנהג הכלבים.

כל פעולה משפיעה על התודעה הפנימית, וידועים דברי בעל 'מסילת ישרים' בעניין זה שההתלהבות החיצונית יוצרת התעוררות פנימית. הזהירות וההקפדה על סביבת התפתחותו של האדם נובעת משתי סיבות. האחת - מתוך חשיבותו הרבה של היעד הרוחני אליו אנו חותרים, והשניה - הכרתנו את עוצמת הסביבה. היעד אליו נדרש היהודי להגיע, אינו יעד זמני, הוא נצחי. ככל שהיעד, אליו שואף האדם להגיע, חשוב בעיניו, כך תתעצם זהירותו מן המונעים אותו ממנו.

הסביבה - כח משפיע אדיר

ועד היכן הדברים מגיעים, ניתן ללמוד מהמעשה הנודע ברבי יוסי בן קיסמא (אבות פ"ו):

אמר רבי יוסי בן קיסמא: פעם אחת הייתי מהלך בדרך ופגע בי אדם אחד ונתן לי שלום והחזירתי לו שלום.

אמר לי: רבי, מאיזה מקום אתה?

אמרתי לו: מעיר גדולה של חכמים ושל סופרים אני.

אמר לי: רבי, רצונך שתדור במקומנו ואני אתן לך אלף אלפים דינרי זהב ואבנים טובות ומרגליות?

אמרתי לו: אם אתה נותן לי כל כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם, איני דר אלא במקום תורה!

ר' יוסי בן קיסמא, התנא הקדוש, כשאמר "אם אתה נותן לי כל כסף וזהב", בודאי לא היתה כוונתו לצורך עשירות מופלגת גרידא, כי לפי מחשבה זו נמצא שענה לאדם שפגע בו שאע"פ שתתן לי את הדבר הנכסף ביותר, עדיין מקום תורה אצלי חשובה עוד יותר, וזה קשה להולמו, וכי מה לר' יוסי בן קיסמא ולעושר גשמי של העולם הזה החולף ואינו? ועוד, שהרי על לשון זה נתגנה בלעם, שכשאמר "אם יתן לי בלק מלא ביתו כסף וזהב" קראו עליו במשנה באבות (פ"ו) "נפש רחבה".

שלא לשבור עצם בעת אכילת הקרבן, מה שלא נאסר באכילת קרבנות אחרים?

תשובה לשאלה זו מופיעה בספר ה"חינוך". לדבריו, אכילת קרבן הפסח נועדה להזכיר לבני ישראל, כי בהם בחר הקב"ה מכל העמים. שבירת עצמות, צורת אכילת עניים היא, "שאינן כבוד לבני מלכים ויועצי ארץ לגרר העצמות ולשברם ככלבים". זיכרון יציאת מצרים נועד להשריש בליבנו, ולא רק בדעתנו, כי בני מלכים אנו, ועל כן חשיבות רבה נודעת לפעולות הנעשות בעת זו. כוחן של פעולות פשוטות אלו, רב הוא מאוד והן משפיעות על הרגשת הלב בדיוק כפי שהסביבה משפיעה על תודעתנו. "ובכל שנה ושנה באותו הזמן ראוי לנו לעשות מעשים המראים בנו המעלה הגדולה שעלינו בה באותה שעה, ומתוך המעשה והדמיון שאנחנו עושים נקבע בנפשותינו הדבר לעולם וכו' כי אחרי הפעולות נמשכים הלבבות".

ואכן, יש להתבונן, היעלה על הדעת שיהיה דמיון בין בני אדם לכלב, הרי לו יצויר שישבור אדם עצם בזמן אכילתו, עדיין המרחק בינו לבין כלב גדול ורב?

ועוד יש להבין את קביעת ה"חינוך" - 'אחרי הפעולות נמשכים הלבבות'.

ובנוסף, אם מנהג בני מלכים הוא שלא לשבור עצם, הרי ישנם הרבה כאלה שלא שוברים עצם והם אינם בני מלכים, ומה פשר כוונת דבריו?

אולם ביאור הדברים הוא:

בכל דבר ופעולה שהאדם עושה, השאלה המרכזית היא מה הסיבה לעשייתו, למשל, מי שאכל ולא שבר עצם, עלינו לברר מה הסיבה לכך, האם מחמת שאין לו כח לשבור או כיון שהדבר לא ערב לחיכו, או אולי מחמת מעמדו כבן של מלך?

מי שלא שבר עצם כיון שמבין ומודע לכך שהוא נכבד, בן של מלך, ופעולה זו אינה מתאימה לו, הרי שבהנהגתו זכה לנהוג מנהג בני מלכים וממילא אחר הפעולות נמשכים הלבבות, ובן מלך ייקרא.

זהו היסוד! כל הנהגה ומעשה, כל פעולה של אדם משפיעה על התודעה שלו, ועל האופן שבו הוא תופס את עצמו.

לרמוז שיהיה תכלית הדרים במקום שהוא עסק בתורה, וזה כי כאשר יעמוד האדם במקום הזה על כורחו יתיישב בעסק התורה בראותו כל אנשי המקום שהוא שכל ישעם וכל חפצם לעסוק בתורה, ומה גם בהיותו גולה במקום שהוא חוץ מארצו שישתדל בכל עוז להשתלם בשלמות התורה אחר שלא בא לשם רק להשגת תכלית זה".

***

טבע האיש הבלתי שלם

אם נחוץ הדבר לכל אחד, ואפילו לתנא אלוקי קדוש ונורא כר' יוסי בן קיסמא, כמה נחוץ הדבר בכפלי כפליים לבחורים צעירים שבאים לקבוע את היסוד לכל חייהם, וכי יש ספק בכך שרק במקום תורה מובהק יוכלו לקבל בסיס איתן שלא בנקל ימוט בתהפוכות החיים שלפניהם!

וכה כתב ה'מדרש שמואל' שם בהמשך דבריו :

"והנה אזהרתו זאת היא לתחילת תכלית הלימוד, כי להיות האדם נוטה בטבע חומרו אל התאוות הגשמיות ובורח מהעסק בשלמות הנפש, על כן יצטרך בהתחלת העיון כדי שייכנע לבבו הערל וירצה ללמוד תורה. שיהיה גולה למקום שכל תכליתם ומגמת פניהם הוא בעסק התורה, שמקום כזה ייקרא **מקום תורה באמת!**

כי אם יהיו בעיר גדולה שניים או שלשה תלמידי חכמים, ואף שיהיו רבים עוסקים בתורה לשמה בביתם ואין איש מאנשי הארץ שם על לב שבתם וקימתם, הנה האיש ההוא הגולה שם בתחילת עניינו קודם השגת שלמות התורה **אין ספק שלא ילך לבקש החכמים ההם ללמוד מהם**, בראותו כי כל העם נטו אחרי הבצע והוא הדבר הנכסף בטבע אל האיש הבלתי שלם מפאת החומר, על כן היתה עצת השלם הזה הוי גולה למקום תורה כאמור".

ומה נענה אגן אחר דברים אלו, שהרי מי יכול לומר או להעיד על עצמו שהוא האדם השלם שאין סביבתו יכולה להשפיע עליו, על כן חובת כל יחיד לדעת שמקום לימודו ומקום שהייתו בימי הנעורים חייבים להיות נקיים מפגעים והוא דבר הכרחי עד למאוד.

מדוע הושיבו מלמדי תינוקות בירושלים דווקא?

מצינו בגמרא (בבא בתרא כא, א) שהתקינו שיהיו מושיבים מלמדי תינוקות בירושלים, ומכל המקומות היו מעלים

אלא ודאי, ידע ר' יוסי בן קיסמא שבכסף וזהב אלו יוכל להרבות תורה וגמילות חסדים לאין שיעור, ואעפ"כ לא רצה לשמוע כלל להצעת אותו אדם לבוא ולדור בעירו, ולא קיבל את הטענה שגם שם יוכל ללמוד תורה כאוות נפשו ואולי אף להרבות גבולו בתלמידים.

רואים אנו במוחש, את פסק הרמב"ם ש"צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד וכו' ויתרחק מן הרשעים וכו'", כי הנה תנא גדול כר' יוסי בן קיסמא, מגודל החשיבות והנחיצות להיות שרוי דווקא במקום תורה, דחה על הסף את ההצעה לצאת ממקומו, ומבואר אפוא, כי הסיוע שאפשר לקבל במקום תורה, והשמירה מפיתויי היצר השונים – אין ערוך להם, ואין דבר יקר מהם.

אהוב את "השמא" ושנא "מה בכך"

כתב בספר חסידים (סי' צו) וז"ל: "אהוב את ה"שְׁמָא" ושנא את "מה בכך", פירוש, אהוב לומר 'שמא' אם אומר דבר זה או אעשה או אלך לעשות או לראות דבר זה או אשמע דבר זה נעימות זמירות או אלך לטייל, שמא יבוא לי לגרום לידי חטא, ושנא לומר כי 'מה בכך' לספר חידושים ולשמוע דברי הבאי בשרירות לבי ולא אבוא לידי חטא".

יסוד גדול למדנו מדבריו :

אל לו לאדם לומר 'אלך להיכן שאלך ושלוש יהיה לי, שהרי בכך נותן דרור וחופש לשרירות ליבו... ולא מן הנמנע שע"י כך יבוא לידי חטא.

גם אם לא רצה להגיע לידי כך, אך בעל כורחו הוא נגרר לאותו מקום, כיון שבשעת מעשה לא ידע כיצד לעצור את עצמו ולנווט נכון את נפשו, לדעת מה כן ומה לא. מה אסור ומה מותר. מה ראוי ומה פסול.

העבודה בדבר אינה עצה בלבד, אלא מוכרחת ממש.

גולה למקום תורה – דווקא

וכך מבואר ב'מדרש שמואל' על דברי התנא (אבות ד, יד) "הוי גולה למקום תורה", וזה לשונו (בשם הר"מ אלמושנינו) :

"הוי גולה למקום תורה, רוצה לומר עיר או מדינה שכל עיקר יקר העסק בה היא התורה. ועל כן לא אמר 'הוי גולה למקום שיש שם חכמים גדולים', רק אמר 'למקום תורה',

לדור דעה, אוכלי המן, ששהו ארבעים שנה במדבר בצל ענני הכבוד, וראו אותות ומופתים, מתן תורה וקריעת ים סוף!!

שהסביבה לא תשפיע עלי זה נגד הטבע

וכך כתב בספר "דעת תורה" להמשגיח הנודע הגאון רבי ירוחם ממיר זצ"ל (פרי שלח):

"אדם הנמצא בין חברים רעים, עד כדי כך היא הסכנה והפחד שלא יהא ניסת להם, שאלמלא הרבות בתפילה זה כמעט נגד הטבע שלא יהא נכנע להם".

הסביבה יכולה להשפיע גם על האדם הגדול ביותר. מי לנו גדולים מיהושע בן נון וכלב בן יפונה, שהיו בעלי דעות ערכיות מוצקות ובהירות, ואף על פי כן - רק דרך התערבות מיוחדת מאת ה' הם ניצלו מהשפעת העדה הרעה. על יהושע היה צריך משה להתפלל י"ה יושיעך מעצת מרגלים, וכלב הלך להתפלל בקברי אבות בחברון שלא יימשך אחריהם.

כמה אם כן צריך לשים האדם עינו וליבו וכל עמלו להתרחק משכן רע ולהידבק בחברים טובים.

אדם או זאב?

החיה המזורה בשדה האורז

בעניין זה של השפעת הסביבה, ישנו מעשה מבהיל הממחיש עד היכן הדברים מגיעים:

הסיפור התרחש בהודו הרחוקה, בכפר נידח, כאשר ביום מן הימים הגיעה קבוצה של אנשים בבהלה אל הכפר תוך כדי שהם מספרים לנקרים בדרכם על כי ראו בשדה האורז בו עבדו חיה משונה שאותה לא ראו מעולם, הם אף נקטו בתיאור של אותה חיה מזוהה שהיתה קטנה, נמוכה, זוחלת על ארבע וכו'. חלק מהם חשבו שמדובר ברוח רפאים ונכנסו לחרדה, כשהתייצבו לפני מושל הכפר ביקש הוא לבדוק את הנושא לעומק.

לאחר דרישה וחקירה מפי זקני הכפר התברר ששמונה שנים קודם לכן היתה אמא שילדה בת ונטשה אותה ביער. זאב שעבר במקום לאחר מכן אסף אותה אל מאורתו, וטיפל בה כאילו היתה שלו, כך גדלה התינוקת בסביבתם של זאבי היער, למדה את ארחות חייהם והתנהגה בדרכם, עד שנהפכה להיות ממש כמוהם. כך במשך הזמן פשטה צורת אדם ולבשה צורת זאב לכל דבר ועניין.

לשם את בניהם ללמוד [למרות הקושי הגדול שהיה לבאים ממרחקים], וביארו התוספות שם מהו העניין ללמוד תורה בירושלים דווקא:

"לפי שהיה [הילד] רואה קדושה גדולה וכהנים עוסקים בעבודה היה מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה, כדדרשינן בספרי: למען תלמד ליראה וגו'... לפי שהיה עומד בירושלים... והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה, היה גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה".

כלומר, כדי שייכנסו בלב האדם הרצון והנכונות לעסוק בתורה בעמל ויגיעה, להעמיק חקר בסוגיות החמורות ולעבוד את בוראו בקדושה, עליו להיות שרוי בסביבה של עמלי תורה ועובדי ה', מטבע הדברים יידבק גם הוא בלהט של יראת שמים ואהבת תורה, יתרומם בנפשו, וליבו יתמלא חשק ורצון עז לצלול בים התלמוד.

וכל אחד יכול לראות זאת על עצמו. אינו דומה ה'גישמאק' וה'פָּרְעָן' של מי שבא ללמוד במקום תורה שיש בו אויר של לימוד וישטייגען, 'ל'גישמאק' ו'ברען' של הבא ללמוד במקום שאינו כזה [ובפרט בתחילת לימודו].

***

גם בעלי מדרגות עלולים להיות מושפעים מחברה רעה

ומובן מאליו שאם סביבה טובה יש בכוחה להועיל ולחזק, על אחת כמה וכמה גדולה סכנתה של סביבה רעה לגרום לאדם להימשך אחריה, שכידוע לפיתויי היצר אין כ"כ מתחרים, ומצא מין את מינו והטבע החומרי הגס מתגבר.

וכבר הזהיר הכתוב (דברים כט, טו): "כי אתם ידעתם את אשר ישבנו בארץ מצרים ואת אשר עברנו בקרב הגויים אשר עברתם, ותראו את שיקוציהם ואת גילוליהם עץ ואבן כסף וזהב אשר עמם, פן יש בכם... ללכת לעבוד את אלהי הגויים ההם..."

משה רבינו מבאר לישראל, שהסיבה לחשש שיהיו כאלה שירצו לחרות עמם ברית, היא מפני שבעבר ראו את שיקוצי מצרים וגילוליהם - שהיו "מאוסים להם כשקצים ומוסרחים כגללי", (רש"י), ואפילו הכי יש בכח ראייה זו שהיתה לפני שנים רבות להביא לשורש פורה ראש ולענה!

ולמי?

העיניים!" "אתם כל כך לא סומכים על החינוך שלכם!" ועוד שאלות כיוצא באלו, בסגנון כזה או אחר.

שאלות אלו מעידות כי השואל אינו מודע להשפעת העצומה של הסביבה על התפתחותו הרוחנית של האדם, צעיר כמבוגר. הזהירות וההקפדה על סביבת התפתחותו של האדם נובעת משתי סיבות. האחת – מתוך חשיבותו הרבה של היעד הרוחני אליו אנו חותרים, והשנייה – הכרתנו את עוצמת הסביבה. ככל שהיעד, אליו שואף האדם להגיע, חשוב בעיניו, כך תתעצם זהירותו מן המונעים אותו ממנו.

הסביבה פירושה – פעולות והנהגות, ספרים וארחות חיים. כשם שפעולות האדם משפיעות על הרגשתו ותודעתו, כך ישפיעו על תודעתנו הספרים אליהם אנו נחשפים. ואכן, כשחפצו חכמינו להסביר מדוע לא עמדה לו תורתו לאלישע בן אבויה, רבו של רבי מאיר, קבעו כי: "בשעה שהיה עומד מבית המדרש, היו ספרי מינים נושרים מחיקו".

ממילא נבין, פעולותיו של האדם, הספרים אותם הוא קורא, ואנשי החינוך אליהם הוא נחשף, יעצבו את תודעתו, גם מבלי שישים לב לכך, עד שיקשה עליו להתנגד להם ולמסרים אותם הם מוסרים. זהו מקור הזהירות מהיחשפות לפעולות, ספרים וסופרים שיעדם הרוחני שונה מיעדיה של היהדות.

עתה נבין מדוע בבואנו לשמור על מורשת אבותינו עלינו להקיף את עצמנו ולהיכנס בתוך מחיצות.

הרי אנשי העולם, עולם השקר, הטובים שבהם עסוקים כל ימיהם בענייני משא ומתן מפני טרדות פרנסה וקיום גזירת "בזיעת אפך תאכל לחם", והגרועים שבהם אין להם רח"ל בעולמם אלא עסקי פוליטיקה או תאוות אכילה ושתיה, תאוות הממון וכיוצא, וודאי שבבואנו להתמסר לתורה עלולה אוריה זו להשפיע עלינו להתעניין במעשיהם ולהידמות להם בארחות חייהם, ומשם – המדרון תלול וחד.

לזאת, עלינו להשתדל למנוע מעצמנו מפריעים עד כמה ששייך וניתן, להכין לעצמנו עולם בפני עצמו, שהביטוי החיצוני שלו הוא בהתכנסות לתוך מחיצות, והביטוי הפנימי שלו הוא בתוך ליבו של כל אחד ואחד.

רחמיו של המושל נכמרו עליה ובצעד נועז החליט להחזיר את הבת לחיק משפחתה, אבל כאשר בא ליישם זאת, הדבר היה קשה ומפרך. גם לאחר שהצליחו לצודה, ניסו המומחים במשך כשלוש שנים להחזירה לקדמותה, לאלף ולתרבת אותה, אך ללא הצלחה. עברו עוד כמה שנים מתישות ולאחר מאמצים נוצר כמין קשר בינה לבין הסובבים אותה אך גם ניסיון זה לא צלח, והיא נפטרה כאשר מלאו לה ארבע עשרה שנים.

'דע את האויב'

מוסר ההשכל אותו ניקח עמנו ממעשה זה. האדם בהיותו אדם, חי בחברת אנשים לסוגיהם, הוא מוקף בסביבה בה מצויים ידידיו וחבריו, ממילא נוהג הוא בגינונים ובנימוסים המקובלים באותו מקום. אמנם, בתכונות הנפש פנימה ישנם כוחות אשר יוכלו להתמזג בגופו של בעל חי, ועל ידם עלול הוא לפעול כחיה ממש, אלא שעליו מוטל לעבוד על עצמו, וכמו במלחמה, כדי להצליח יש את הכלל של 'דע את האויב', גם במלחמת האדם עם יצריו האפלים עליו לדעת איך להילחם בו, ייקל עליו לעשות זאת אם ישכיל להתחבר לסביבה הנכונה, כדי להפוך **מבעל חי לאדם!!!**

אותה תינוקת נטושה מלמדת אותנו עד כמה אנו מושפעים מהסביבה, מהחברה בה אנו נמצאים, הדבר אמור להדליק אור אדום אצל כל אחד, במחיצת מי הוא נמצא, עם מי הוא מתרועע, עליו להתבונן בשורשים של המידות הרעות המכוונות את מעשיו ומוליכים אותו שולל כל ימיו. אין אפשרות להגיע לידי בירור יסודי במידותיו ובמעשיו כי אם על ידי הכרת הסיבה המביאה לכך. כל אימת שהסיבה עומדת במקומה, היא תמצא תמיד פתח להטעותו, ולעולם לא יצליח לכוון לנקודת האמת, ואין עצה אחרת כי אם לשרש אותה מיסודה. אמצעי מרכזי בהתמודדות היא - בחירת החברה לה הוא ישיך עצמו, הקהילה אליה יתקרב, מי יהיו הסובבים אותו.

"הישיבה" כתריס ומגן מהשפעות שליליות

לעיתים קרובות אנחנו נשאלים על אורח החיים החרדי ועל חינוכו המתבדל. "למה אתם נועלים את עצמכם בגטאות?". או "זו לא חכמה גדולה לסגור לילדים את

ומה מאוד יש להיזהר לא להיות מאלו הגורמים במעשיהם שהמבול של הרחוב יוכל להיכנס לתוככי גן העדן, לתוככי היכלי הישיבות... איזה ערך יש למקלט, כאשר מפוצצים בתוכו 'חומר נפץ'...

***

חיי החברה ב"ישיבה"

גם בתוככי הישיבה ישנן דרגות שונות של התנתקות מענייני העולם החיצון, ובדרך כלל הדבר תלוי בחברה שכל אחד קשור עמה, ומאוד יש להקפיד בזה, ובפרט יש "להישמר ולהיזהר" שלא להתחבר עם אותם שיש להם את 'המבול של הרחוב' בתוך ה'גן עדן', בתוך היכלי הישיבות.

ועד היכן מגיעה חובת הזהירות בזה, ניתן לראות בדברי החיי אדם בספרו "בית אברהם":

"גם ההתחברות אל רשעים פועלי און, אף שהם מאמינים, על כל פנים משחית העבודה שאנו מחויבים לעבוד את ה', ואפילו אם יהיה מי ששלם בדעתו ובעבודתו אם יתחבר עם אנשי רשע ישחית עבודתו וכל שכן בעלי משא ומתן וסוחרים".

והוא מעיד על עצמו:

"וכשהייתי בן י"ד שנים ונסעתי לישיבות, כשהגיעה השעה שיברך אותי אדוני אבי ז"ל קודם הנסיעה כנהוג, אמר לי בזה הלשון: בני, אתה נער ורך, תן לי תקיעת כף שלא תתחבר רק עם חבורת עובדי ה', וכן נתתי תקיעת כף לאדוני אבי וב"ה קיימתי דבריו, וכמה שבועות שהייתי בדרך ההוא בחברת לא טובים וכמעט נטיו רגלי, והי' ברחמיו הצילני מידם תיכף".

לעמוד ולהשתומם!! בביתו של ה"חיי אדם", בוילנא של לפני מאתיים שנה, עיר מלאה חכמים וסופרים – מבלי תקיעת כף, נסיעתו לישיבה היתה כרוכה בסכנה!

אם פגע בך מנוול זה משכהו לביהמ"ד!

לא בכדי ולא על דרך עצה טובה בלבד אמרו חז"ל: אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש (קידושין ל, ב), כאשר המכוון הוא על יצר הרע, כיון שהשפעתו על האדם רבה עד מאוד בפרט שבא באופנים שונים, פושט צורה ולובש צורה, והדרך הבטוחה היחידה אשר אפשר על ידה להיות מוגן היא ע"י מושכהו לבית המדרש, שם

עמידה איתנה מול נחשולי הסביבה

ומי לנו גדול מיעקב אבינו ובניו, שאף שאין לנו כל השגה בגודל קדושתם ופרישותם מהבלי העולם ודבקותם בה' ובתורתו, מכל מקום הוזהקו להתקין בית תלמוד, ודאג לזה יעקב אבינו עוד קודם שהגיע לגושן, שמיד כשיבוא כבר יהיה מוכן ומתוקן בית התלמוד שמשם תצא הוראה.

כשחיפשו חז"ל את הסיבה מדוע זכו בני ישראל לצאת ממצרים אמרו: "בזכות שלא שינו את שמותם, לשונם ולבושם". האמנם? וכי מה בין שינוי השם או הלבוש לבין הזכות לצאת ממצרים?

חז"ל הקדושים, שהכירו בהשפעתה העצומה של הסביבה, העלו על נס את חוסר השתלבותם של בני ישראל בתרבות המצרית. הם ראו בכך מסירות נפש.

מסירות נפש זו לעמוד כצור איתן מול נחשולי הסביבה, היא שזיכתה את בני ישראל לצאת ממצרים. היא שזיכתה את עם ישראל להיגאל ולקבל את תורת ה'. היא זו ששימרה את העם היהודי ככזה, על אף נדודיו הארוכים בארצות העמים ובתרבויותיהם השונות.

הכרתו של קברניט הספינה בעוצמתו של הים ובמגבלותיה של ספינתו, מעידה על בגרות ולא על פחדנות או חולשה. הכרה זו הינה תנאי הכרחי לחציית הים הסוער וגועש. ההכרה בהשפעתה העצומה של הסביבה והזהירות ממנה, מעידה על חוסן ולא על חולשה.

***

אין בעולמנו מקום יותר מלא וגדוש באוירה של עמל התורה בעיון ובהעמקה, מאשר הישיבות הקדושות. שם אפשר לחוש את הלהט והריתחא דאורייתא, את גדלות התורה, רוחבה, עומקה והיקפה, שם אפשר לחסות בצל גדולי ראשי הישיבות המנחילים בד בבד עם הבנת עומק הסוגיות, גם את הגישמאק והתענוג הנפלא שבכל סברא וסברא. זוהי הבחינה של "אהלי החכמים" שבזמננו, ובה אפשר לגדול בתורה בלי גבול.

אשרי מי שזוכה "להיטמן" בתוך המחיצות של בית המדרש, בתוך ארבע אמות של הלכה, ונמנע מלהתעניין בנעשה בעולם – הקרוב והרחוק, שעל ידי זה ודאי יזכה לכוון לבו ליראת שמים ולזכות לתורה.

באותה תקופה למד בישיבה גם הרב מפוניבז' זצ"ל, ובתחילה צידד לדעה האומרת שאין צורך בלימוד המוסר מכיון שבלמוד הגמרא כבר יש הכל, אך אחר זמן חזר בו מדבריו ואחזו בדעת המצדדים ללימוד מוסר, והיה בזה ויכוח גדול.

ראש הישיבה דאז, הגאון רבי אליעזר גורדון, הביע דעתו ואמר, שאין צריך לקבוע זמן מסוים למוסר, והישיבה היתה כמרקחה.

כפי שהזכרנו, על הבחורים בישיבה נמנה גם הגאון רבי יחזקאל אברמסקי, לימים, כשכיהן כאחד מראשי ישיבת 'סלבודקה', שאלוהו תלמידיו מה היתה דעתו בעניין, ענה בזה"ל:

"איני זוכר שהיה בכלל ויכוח כזה"...

הם שמעו והתפלאו, הא כיצד?

אך התשובה ברורה. הוא שאמרנו, שקיעות בתורה מנתקת את הלומד מן העולם החיצון, ועל ידה ניצל מעניינים שלא בהכרח שייכים לו ולא זו בלבד אלא שעלול להיכשל בהם במחלוקת ומריבות חס ושלום. ולא פלא שפעם גם סיפר שאת רוב חבריו בישיבה לא הכיר בכלל, מפני שלא התעניין בשום דבר חוץ מתורה!

השתמשות בביטויי לשון לא ראויים

כיון שהסביבה מאוד משמעותית ומשפיעה על חיינו, הרי שאנו מתרגלים - ולעיתים בלא שימת לב - לדפוסי התנהגות שונים ולסגנון דיבור שאינם ראויים כלל לבני תורה, ולצערנו מחזה נפוץ הוא לשמוע אנשים ובחורים מתוך מחנה היראים לדבר ה' שמשתמשים בכל מיני ביטויים ("סלנגים") רחוביים יותר ורחוביים פחות, ועבודתנו אפוא היא לבלום את השפעת הסביבה עלינו בנושא זה.

וכפי שנוצר כל תהליך של שינוי, גם כאן השינוי יתבצע בשני שלבים:

א. ההכרה בבעיה.

ב. הדרך והכלים לשינוי מעשי.

ובסיום דברינו:

יש לומדי תורה וקול תורה... והשפעתם ודאי תחלחל בנפשך וע"י כך תזכה שבליבך ונפשך ייכנסו דברי התורה והמצוות וממילא בהשפעתם תזכה להינצל מכל מיני רוחות זרות והשקפות פסולות.

גם בתוככי הישיבה צריך זהירות רבה

כל זה נכון אך בל נחשוב שהשהות בישיבה היא ערובה ברורה לאי-כישלון, וכבר עסקנו בזה בדברינו הקודמים. גם בזה יש דרגות שונות ואף בתוך בית המדרש ישנם אי אלו אשר גופם אמנם נוכח שם אך רוחם נמצאת במקום אחר, וכבר אמר מי שאמר על דרך ההלצה: אם פגע בך... מושכהו..., נמצא אפוא שיש הרבה מאותו יצר הרע גם בביהמ"ד... שהרי הרבה מושכים אותו לשם...

כמוכן שאין הכוונה להתגאות או להשתרר על אלו שאינם מחוברים לביהמ"ד אך ודאי למיחש ולהיזהר מיהא בעי.

הכניסה לזרים אסורה

בחור, כלפי עצמו וכלפי אישיותו, צריך להטמיע בנפשו ולהפנים שהכניסה לזרים אסורה!!! אף שהמקום ודאי פתוח תמיד, אך אותם אלו שעלולים להשפיע עלי לרעה ח"ו בצורה זו או אחרת, להם אומר בנחרצות ובהחלטיות - הכניסה לזרים אסורה!

ברם, עליך לדעת שאם באמת תשקיע את ראשך ורובך בלימוד התורה בשקיעות אמיתית, אזי תראה את הפירות באופן שלאותם זרים אכן הכניסה לא תותר.

וכאן המקום לציין מה שסיפר לי מרן מו"ר הגאון רבי יעקב אדלשטיין זצ"ל:

בבחרותו, למד הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל בישיבת טלז, אצל הגאון רבי אליעזר גורדון זצ"ל, והתנהל ויכוח גדול בין גדולי הדור בעניין לימוד המוסר בהיכלי הישיבות.

הגר"י סלנט סבר שחובה קדושה שילמדו הבחורים מוסר חצי שעה ביום, לעומתו, הסבא מקלם הנהיג שילמדו שעה ביום, ולעומת זאת היו ראשי ישיבות שטענו שאין צורך כלל לקבוע זמן ללימוד מוסר, שהרי השי"ס מלא וגדוש בדברי מוסר ותיקון המידות, ואף היו שהמשילו זאת לאדם בריא שאינו זקוק ליטול תרופות.

קודם רק נעמד, בהמשך כבר מתיישב, עד שהופך לחלק מהם.

לאף אחד אין ביטוח, אף אחד אינו מחוסן מהיצר. די בהיחשפות חד פעמית לשיחה ריקנית, מספיק לשמוע פעם אחת מילת זלזול בגדול בישראל רח"ל או במנהג קדוש כדי להכניס מכת קור רוחנית ...

עלינו לזכור שלחברה יש מטרה אחת: לשפר, לייעל ולקדם את האדם!... לשם כך היא נוצרה. הסכנה היא כשהדברים מתעוותים.

בחור יקר,

נושא זה הוא מסוג הדברים שאין ולא נכתב עליהם ספר או חוברת עם חוקים, כללים, או הלכות.

זהו דבר אשר צריך אתה לפתח ולעורר בעצמך, לדעת ולבחון היכן הגבול, מי ומה מתאים ומה לא!

לך עם הקול הפנימי שבתוכך אשר ודאי שואף לטוב. ובעז"ה תהיה תמיד בחברה טובה ואיכותית.

לברוח כמו מאש

'זה לעומת זה עשה אלוקים': כמו שחברה היא קריטית לבניית אישיות בריאה וחיונית, באותה מידה היא עלולה גם להרוס. במסכת אבות מונים את מעלת החבר הטוב, באותה משנה שבה מזהירים מהשפעת החבר הרע. השפעת החברה עצומה, לטוב ולמוטב.

האדם מושפע מחבריו יותר מאשר מרבותיו!.... אנחנו מבקשים מדי בוקר, יום יום: "שתצילני היום... מיצר רע, מחבר רע" – זה אומר שגם אדם שכבר התגבר על יצרו, אם יש לו חבר רע עלול הוא להיות מושפע ולרדת לבאר שחת, וצריך לזה בקשה מיוחדת...

יש הטוענים (אופייני לגיל ההתבגרות) – 'אני רציני ועקרוני, רק אני נהנה לפעמים לבלות עם החברה', אבל תכליס, זה לא משפיע עליי, בכל מצב אשאר רציני.

להם ניתן להמליץ ללמוד את דברי ה'מסילת ישרים', שבו מאריך בגנות מושב לצים. הוא מסביר איך האדם

מופץ לעילוי נשמות ישראל אשר אין מי שיזכיר וינציח שמותם

הארות והערות יתקבלו בברכה במייל זה

שבת שלום

מיכאל זכריהו